

Enam kui inim. Kirjandus ja kunst mitmeliigilises maailmas

Friedebert Tuglase kirjanikutee sai alguse 20. sajandi alguses koolipoisina kirjutatud lugudega „Siil“ (Lasteleht 1901) ja „Hunt“ (Linda 1903) – tekstidega, mille fookuses on inimtegelaste suhe tegelastega, kes pole inimesed, küll aga mõjutavad nad inimeste elu ja tegevust. Jaan Eilart, kes külastas Tuglaseid sageli nende aias Rahumäel endises Marie Underi ja Artur Adsoni kodus, on öelnud, et Tuglase jaoks olid kõik selle aia elanikud tähtsad – olid need siis loomad, linnud või taimed. Elo Tuglas rakendas aias enamasti „Väikese prints“ põhimõtet: sa vastutad alati kõige eest, mis sa taltsutanud oled.

20. sajandi lõpul, 1996. aastal võttis Ameerika ökoloog ja filosoof David Abram kasutusele mõiste „enam kui inimmaailm“ (*the more-than-human world*), mis hõlmab suhteid inimeste ja neid ümbritsevate mitteinimestest eluvormide vahel, olgu tegu loomade, taimede, seente või bakteritega. Sellised suhted on möödapääsmatud ja mõjutavad inimolu fundamentaalselt. Lisaks mitteinimlikele kuuluvad enam-kui-inimlikku-maailma toimetegurite sekka ka geograafilised ja kliimatingimused ning ökosüsteemide elemendid – see on valdkond, mis hõlmab ka inimkonda ja selle kultuuri, kuid on sellest tunduvalt avaram. Eesti teaduse hetkepildis võib seda mõistet siduda näiteks loomaajaloo või omailmateooria uuringutega.

2023. aasta 15. juunil Underi ja Tuglase Kirjanduskeskuse muuseumi aias (Väikese Illimari 12) toimuvale traditsioonilisele aiaseminarile ootame käsitlusi kirjandusest ja kunstist, mis lähtuvad enam-kui-inimmaailma kontseptsioonist. Tuglase jälgedes käies on eriti oodatud inimeste ja teiste liikide vahelise kokkupuute ja suhestumise vaatlused, vastastikkuse suhtlemise, mõju ja taju käsitlused, nii inimlike kui muude perspektiivide kaardistamine.

Osalemissoovist ja ettekande tööpealkirjast palume teatada 15. maiks korraldajate aadressidel ellemari@utkk.ee ja ene-reet.soovik@ut.ee.

Elle-Mari Talivee, Underi ja Tuglase Kirjanduskeskus

Ene-Reet Soovik, Tartu Ülikool

